

Prikkelarm theater verleidt breder publiek

Charlotte De Somvile in *De Standaard*, 05 June 2023

'Permit, oh permit my soul to rebel' is een 'relaxed performance': het licht blijft aan, er is geen luide muziek, mensen mogen praten en tussendoor naar het toilet. Foto: Quintijn Ketels

Circusgezelschap Side-Show experimenteert met 'relaxed performances': het zaallicht blijft aan en praten mag. Voor een neurodivers publiek maakt het de drempel lager. 'We moeten dringend nadenken over wie er níet in onze zalen zit.'

Bij mijn aankomst in de Gentse Vooruit wacht een productiemedewerkster me op. 'Permit to ask', staat er op haar T-shirt. Geduldig legt ze me de route naar de Domzaal uit. Op voorhand had ik ook een presentatieboekje gekregen, met foto's van het gebouw, de toiletten, de performers die ik straks aan het werk zal zien en een draaiboek waarin elke scène uit de nieuwe voorstelling van Side-Show wordt toegelicht. Betuttelend? Niet voor mensen met een neurodivers profiel. Alle typische theatercodes - opgesloten zitten in een donkere zaal, niet mogen praten of bewegen, de felle licht- en geluidseffecten, het applaus - bezorgen hen net stress.

Dat het ook anders kan, bewijzen circusmakers Quintijn Ketels en Aline Breucker. Zij ontwikkelden *Permit, oh permit my soul to rebel* als een 'relaxed performance'. De basisregels zijn eenvoudig: het zaallicht blijft aan, er zijn geen luide muziek en stroboscopen, het publiek mag praten en tussendoor naar het toilet. Ook moet de voorstelling toegankelijk zijn voor mensen met een rolstoel of auditieve-visuele beperking. 'Het samenzijn in de zaal is maar één aspect in de hele ketting', vertelt Breucker. 'Een goede voorbereiding is cruciaal. En niets is een detail. Niet weten waar de toiletten zijn kan voor sommige mensen al zoveel paniek veroorzaken dat ze niet meer terugkomen.'

De trend komt overgewaaid uit het Verenigd Koninkrijk, vertelt Tine Theunissen, publieksmedewerker van Kunstencentrum Viernulvier die in het International Relaxed Performance Network zit. 'In de jaren 1970 en 1980 was de "disability movement" daar zeer invloedrijk. Mensen met een beperking kwamen massaal op straat en klonken zich vast aan bussen, met als gevolg dat het basisrecht op toegankelijk werk en openbaar vervoer nu in de wet verankerd zit. In België hebben wij die boot totaal gemist.'

Voor Ketels en Breucker wortelt de zoektocht in een persoonlijke noodzaak. Hun zoontje (www.standaard.be/cnt/dmf20211119_98002853) heeft een complexe vorm van het syndroom van Gilles de la Tourette, gecombineerd met autisme en ADHD. 'Wij zijn kunstenaars maar zelf kunnen we nooit met ons gezin ergens naartoe', vertelt Breucker. 'In deze voorstelling willen we dat niet alleen mensen met een beperking zich welkom voelen, maar ook hun begeleiders en mantelzorgers. Ooit zat er een koppel in de zaal, waarvan de man zware dementie had. Nadien zei zijn vrouw: "Dit is de eerste keer dat er een plek is voor ons twee samen. Morgen zal mijn man zich dit niet meer herinneren, maar ik wel."' "

Confettikanon

Alles aan *Permit* ademt zachtheid. Van de grote kussens waarop het publiek zit en de transparante gordijnen die de grens tussen *on* en *off* stage uitvlakken tot de tactiele pianomuziek en het schemerlicht. Bijzonder aan het stuk is dat niet alleen de context werd aangepast, maar ook het werk zelf.

'We doseren de zintuiglijke prikkels', vertelt Ketels. 'Zo werken we niet naar een climax toe. In plaats van vijftien salto's doen we er nu één. In het begin van de voorstelling laten we het publiek ook met hun handen op de vloer het ritme aangeven. Dat is eigenlijk een vorm van energieregulatie, waarna ze zich beter kunnen ontspannen.' Breucker vult aan: 'Mensen met autisme worstelen ook vaak met "doen alsof". Ze moeten duidelijk weten: wat zijn de regels van die andere wereld? Daarom ontmoeten ze de artiesten voor de voorstelling en erna. En we geven veel kapstokken. Zo kondigen we onze scène met het confettikanon creatief in het stuk zelf aan zodat niemand schrikt.'

Alles aan *Permit* ademt zachtheid. Foto: Sarah Vanheuverzwijn

Voor de circusartiesten was het best een leerproces. 'Ze komen allemaal uit het straattheater en weten dus hoe ze met toeval moeten omgaan', zegt Breucker. 'Maar om plots voor een zaal te spelen vol rolstoelgebruikers, doven of mensen met een polyhandicap, dat is wennen. In de maatschappij worden zij verstopt, maar in het theater creëren we even het nieuwe normaal. Want we moeten dringend nadenken over wie niet in onze zalen zit.'

Of ze nooit het gevoel hadden dat hun artistieke vrijheid in het gedrang kwam? 'Helemaal niet', zegt Breucker. 'Wij hebben net de uitdaging aangenomen om de voorstelling van in het begin samen te creëren met ervaringsdeskundigen, van slechtienden tot mensen met een paniekstoornis. Dat wil niet zeggen dat we vanaf nu de ambassadeurs van de relaxed performance zijn, ik wil in de toekomst nog altijd punkshows maken (*lacht*). Maar het is wel onze droom om een knowhow op te bouwen die andere gezelschappen kunnen gebruiken. Veel kunstenaars zijn nog bang om de controle uit handen te geven, maar ik beloof hen, er zal een wereld opengaan.'

'Permit, oh permit my soul to rebel' speelt op 6, 7 en 8 juni in De Kriekelaar (Brussel)